

Posudok na habilitačnú prácu Mgr. Pavla Suchareka, PhD.
***Henri Maldiney a jeho fenomenologická estetika v kontexte obratu k
aisthesis v súčasnej francúzskej filozofii***

Práca Pavla Suchareka sa zaoberá fenomenologickou estetikou – kladie si za cieľ zmapovať tzv. estetický obrat v súčasnej francúzskej fenomenológii (s najväčším dôrazom na dielo Henri Maldineya). Na rozdiel od klasických koncepcií fenomenológie, ktoré sa zameriavali na epistemologický rámec, táto francúzska vetva fenomenológie pristupuje ku skúsenosti ako k prvotnému pociťovaniu a vnímaniu.

Stručne k štruktúre práce: Práca sa pokúša o celkový náčrt situácie, do ktorej sú zasadené nové prístupy k estetickému skúsenosti na pozadí klasického chápania estetiky a teórie umenia. Autor nás oboznamuje so základnými pojmami Maldineyovej fenomenológie (napr. Prázdno, Rytmus atď.) a vysvetľuje, prečo Maldiney interpretuje pojem skúsenosti cez kategórie estetiky (aisthetiky). Ďalšia časť je venovaná aplikácii Maldineyovej esteticko-fenomenológie na čínsku krajinomalbu, Cézanna a ďalších. Záver práce tvorí esejistický pokus o aktualizáciu Maldineyovho myslenia na pozadí otázky, čo znamená myslieť?

V nasledujúcej časti naznačím niekoľko otázok, respektíve poznámok, ktoré vyplynuli z môjho čítania predloženej práce. Tieto poznámky nemajú iný cieľ, ako prehĺbiť diskutované témy.

Na s. 6 čítame, že „*Fenomenológia* pochádza z gr. výrazu *phanomai*, čo znamená ukazovať, javiť sa, manifestovať, stať sa zjavným...“ Tu by bolo potrebné spresnenie – ide o grécke sloveso φαίνομαι (*fainomai*), ktoré znamená „priniest niečo na svetlo“, „vyjasniť“, „vyjaviť“, prenesene „urobiť niečo zrejmým“ atď. Keď hovoríme o „fenoméne“ u Maldineya (*L'art, l'éclair de l'être*, 1993), tak ten mu dáva špecifický význam – interpretuje ho cez grécky výraz *fainesthai* („javenie sa“): javenie sa je vynorenie bez nejakého „predtým“, čo znamená, že javenie nevyplýva z niečoho „predchádzajúceho“ (nejde o objavenie sa nejakého predmetu vo svete predmetov). Tento význam následne uplatňuje na výklady výtvarného umenia (Cézanne atď.).

Celá časť venovaná klasickej fenomenológii (Husserl, Merleau-Ponty, do istej miery aj Heidegger) by mohla byť podrobnejšie a systematickejšie spracovaná, aby sa lepšie ukázala nielen nová paradigma francúzskej fenomenologickej estetiky, ale aj diferencie medzi klasickým výkladom fenoménov (Husserl) a praxou bytia a javenia (Lyotard, Michel Henry, Maldiney atď.).

Jedným z centrálnych pojmov habilitačnej práce je výraz *aisthesis*. Na s. 32 je *aisthesis* vymedzené ako „*genesis ergon* – ako výkon a dielo, ktoré sú neustále na ceste k sebe samému...“ Na tomto mieste by bolo treba spresniť preklad/výklad spojenia *genesis ergon*, lebo *ergon* znamená „dielo“ aj „výkon“,

zatiaľ čo *genesis* znamená „stávanie“, „rodenie“ – takže spojenie *genesis ergon* poukazuje na neustále stávanie sa určitým výkonom, či dielom.

Na niektorých miestach narazí čitateľ na preklad výrazu *aisthesis* slovom „pocitovanie“ – podľa môjho názoru by bolo potrebné jemnejšie rozlíšenie, lebo *aisthesis* znamená „vnímanie“ a až v procese interpretácie nadobúda význam „pôvodného pocitovania“. Navyše, Maldiney diferencuje medzi „vnímaním“, ktoré má gnostický charakter, a „pocitovaním“, ktoré má pathetický charakter (od. gr. *pathé* = trpné stavy), a táto diferenciácia hrá kľúčovú úlohu pri chápaní estetiky ako *aisthetiky*.

Takisto by bolo lepšie transliterovať gr. αἴσθησις ako *aisthesis*, a nie „*aisthesis*“ – podobne sú v práci transliterované ďalšie slová, ktoré rozlišujú grécke *epsilon* a *étu*, napr. *kinésis* (s. 84).

Výraz *fronésis* sa v práci prekladá spojením „morálny rozum“ (s. 32), čo je podľa môjho názoru príliš moderné chápanie (Gréci nemali pojem „morálky“), preto by bolo lepšie chápať *fronésis* ako „praktickú rozumnosť“, ktorou človek zvažuje správne rozhodnutia v konkrétnych situáciách.

Pri čítaní pasáží o novom chápaní estetiky ako „*aisthetiky*“, ktorá označuje samotné vnímanie („subjekt je celkom zmiešaný s objektom“) mi napadlo, že o podobný výklad gréckeho výrazu *aisthesis* sa pokúsil ešte v 20-tych rokoch XX. stor. Heidegger, keď analyzoval Theaitétovu odpoveď na Sókratovu otázku čo je vedenie (*epistémé*), tézou, že *epistémé* je *aisthesis* (*Gesamtausgabe* 22: *Die Grundbegriffe der antiken Philosophie*). Heidegger chcel ukázať, že *aisthesis* je pôvodne procesom poznávania aj jeho výsledkom, t. j. že Gréci nerozlišovali (tak ako my) v procese vnímania, poznania, pocitovania „subjektívne“ a „objektívne“. V určitom zmysle by sme mohli povedať cez Heideggerovo čítanie Platónovho *Theaitéta*, že pôvodná štruktúra poznávania (do ktorej môžeme zahrnúť aj pocitovanie) je *aisthetická*. Bolo by zaujímavé pozrieť sa bližšie na to, či niektorý z francúzskych fenomenológov pracoval s touto Heideggerovou interpretáciou. V prípade Maldineya sa zdá, že v tomto bode sa opieral skôr o práce neurológov a psychiatrov ako Erwin Straus alebo Ludwig Binswanger, ktorí považovali pocitovanie za neintencionálne.

Na s. 42 sa píše, že *peiro* znamená pôvodne „prepraviť sa“ – ale sloveso *πείρω* má pôvodne skôr význam „preniknúť skrz“, teda „prepichnúť“ (napr. mäso ostrou paličkou), až prenesene znamená „prejsť cez“, napr. prejsť cez more atď. Záver na s. 43 je z tohto hľadiska príliš jednoznačne formulovaný – neviem, či sa dá doložiť na základe pôvodných významov vybraných gréckych slov (s. 43: „skúsenosť je od počiatku spojená s ohrozením, rizikom, problematizáciou, povedané z nadhľadu: s určitým druhom nepokoja“).

Nakoniec krátko k jazykovej úrovni: Práca je napísaná veľmi kultivovane so silnou tendenciou k esejistickému písaniu, ktoré je typické pre francúzske myslenie. Čitateľ narazí len na drobné štylistické chyby alebo preklepy: „Preto sa sa...“ (s. 13); „je tu aj však tvorba“ (s. 27); „*aisthesis* je oboch (okrem iného)

identická s morálnym rozumom (gr. *fronésis*) ale rovnako označuje aj umeleckú skúsenosť na úrovni transversálneho vedomia“ (s. 32) atď’.

V Literatúre som nenašiel titul Wolfganga Welscha.

Záver: Habilitačnú prácu *Henri Maldiney a jeho fenomenologická estetika v kontexte obratu k aisthesis v súčasnej francúzskej filozofii* habilitanta Mgr. Pavla Suchareka, PhD. odporúčam prijať na obhajobu a po úspešnej obhajobe odporúčam udeliť akademický titul docent v študijnom odbore číslo 2.1.2 Systematická filozofia.

V Prešove, 15. 2. 2019

Vladislav Suvák
IF FF PU, Prešov